

***ΠΡΕΣΒΕΥΤΕΣ/ΠΡΕΣΒΕΙΡΕΣ
ΜΟΥΣΕΙΩΝ & ΜΝΗΜΕΙΩΝ:
ΠΑΛΑΙΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ
ΒΕΡΟΙΑΣ***

Εργασία των μαθητριών:

Δούμπη Δήμητρα

Θεοδοπούλου Μαρία

Σολωμονίδου Ειρήνη

Καθηγήτριες: Σαρηγιαννίδου Ελισάβετ
Βασιλειάδου Σουσάνα

Εισαγωγή- Βασικές Πληροφορίες Μνημείου

- Το κτίριο βρίσκεται στο δρόμο της **Παλαιάς Κεντρικής της Βέροιας**.
- Χτίζεται στα τέλη του 11^{ου} αιώνα έως τις αρχές του 12^{ου} (1070-1120) στο ρυθμό της **βασιλικής**.

Υπάρχουν τέσσερις βασικοί σταθμοί:

1. 1207-1216: βρίσκεται υπό την Φραγκική κυριαρχία.
2. **Μέχρι το 1590** ζει ως εκκλησία.
3. 1590-1912: μετατρέπεται και λειτουργεί ως Τζαμί.
4. Μετά την απελευθέρωση της Βέροιας επιστρέφει ξανά στην δικαιοδοσία της Μητρόπολης της Βέροιας

Δυτική όψη της Εκκλησίας

Η δυτική είσοδος, **βασίλειος πύλη** είναι ιδιαίτερα σημαντική. Πάνω από την πόρτα υπάρχει μία μαρμάρινη επιγραφή που γράφει *“και τούτον έργον Νικήτα θειπόλου”* και σημαίνει ότι αυτό το κτίριο το έφτιαξε ο Νικήτας που είναι θειπόλος. Η ποιητική λέξη **“θειπόλος”** προερχόμενη από την αρχαία ελληνική γλώσσα, δηλώνει τον επίσκοπο που σημαίνει ότι ο **Νικήτας ήταν επίσκοπος της Βέροιας.**

Μπαίνοντας από την δυτική είσοδο της Εκκλησίας, διακρίνουμε το τρίπυλο με δύο κιονόκρανα και κίνες ιωνικού ρυθμού. Εφόσον δεν υπάρχει ιδρυτική επιγραφή στο μνημείο που σώζεται, χρησιμοποιούμε τα στοιχεία από το πώς είναι χτισμένες άλλες εκκλησίες με παρόμοιο τρόπο κι έτσι την τοποθετούμε σε έναν χρονολογικό άξονα. Η μόνη μαρτυρία που έχουμε για τον Νικήτα είναι σε έγγραφο του Αγίου Όρους, ξέροντας ότι ζει γύρω στο 1070 και μετά.

Το εσωτερικό-τοιχογραφίες του Ναού

Η ζωγραφική χρονολογείται στις αρχές του 13^{ου} αιώνα, καθώς σημειώνεται μία μεγάλη ανακαίνιση στα τέλη του 13^{ου} με αρχές του 14^{ου} αιώνα.

Οι ταυτότητες των ζωγράφων που πέρασαν από εδώ παραμένουν μυστήριο, καθώς δεν συνήθιζαν να υπογράφουν το έργο τους λόγω σεμνότητας αλλά ο καθένας άφηνε το στίγμα του. Παρόλ' αυτά, η Βέροια είναι τυχερή γιατί έχει τον Καλλιέργη και τα αδέλφια Αστραπάδες.

*το τρίπτυλο με δύο
κιονόκρανα και
κίονες ιωνικού
ρυθμού*

Την εκκλησία επιμελήθηκαν βυζαντινοί αξιωματούχοι- τεκμήρια: Τοιχογραφία του Θεόδωρου Δούκα Άγγελου

Ο Θεόδωρος Δούκας Άγγελος ήταν δεσπότης εκείνων των χρόνων, ζούσε στην Βέροια και φρόντιζε για αυτήν. Το 1224 στέφεται αυτοκράτορας . Στο διάστημα 1215-16 και 1224 αυτός με μία ομάδα τοπικών αρχόντων που έχουν επιστρέψει , διότι την εποχή της Φραγκοκρατίας πολλοί εξορίζονταν, κάνουν έργα και δουλειές στην Βέροια.

Στην τοιχογραφία απέναντι από το παράθυρο, που ήταν η βόρεια πόρτα της εκκλησίας, όμως όταν έγινε τζαμί μετατράπηκε σε παράθυρο, απεικονίζεται ο Άγιος Θεόδωρος. Διατυπώνεται λοιπόν η υπόθεση πως η εκκλησία ήταν αφιερωμένη και σε αυτόν. Η παρουσία του Θεόδωρου αμφισβητείται από πολλούς, όμως αυτά τα στοιχεία μας βοηθούν να τον εντάξουμε στο αυτοκρατορικό περιβάλλον.

Τοιχογραφία Αγίου Ελευθερίου

Ακριβώς στην δεξιά μεριά της τοιχογραφίας του Άγιου Θεόδωρου, υπάρχει η τοιχογραφία, όπου απεικονίζεται ο Άγιος Ελευθέριος, ο οποίος μιλάει για την απελευθέρωση της πόλης. Δίπλα του είναι ο Ιωάννης Αμαριανός, σύμφωνα με την επιγραφή της τοιχογραφίας. Είναι σημαντικό να γνωρίζουμε το όνομά του για την εποχή αυτή, που είναι λιγοστές οι πληροφορίες, επειδή η Κωνσταντινούπολη ήταν τόσο σημαντική που τους απασχολούσε όλους. Η Βέροια είναι τυχερή .

Τοιχογραφία του Δαβίδ

Μία άλλη ενδιαφέρουσα τοιχογραφία είναι αυτή που βρίσκεται στο ύψος των τόξων.

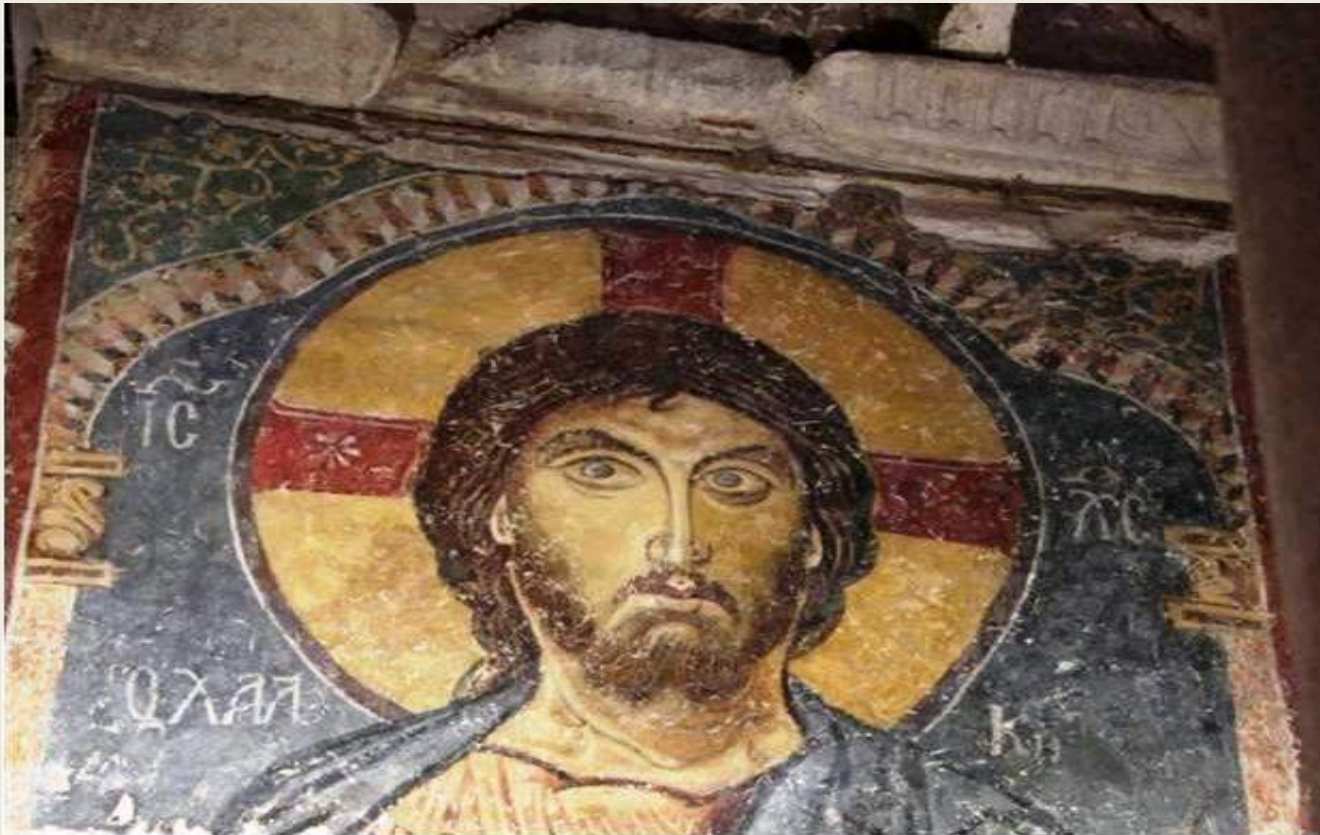
Ένας άνδρας που φοράει στέμμα, είναι προσεγμένος, φοράει ωραία ρούχα, γονατίζει σε έναν γέρο που είναι ντυμένος σαν αρχαίος φιλόσοφος. Ο άνδρας που γονατίζει είναι ο Δαβίδ και γονατίζει σε έναν προφήτη της Παλαιάς Διαθήκης, στον προφήτη Νάθαν, μπροστά στον οποίο μετανοεί για τις πράξεις του. Την εποχή αυτή οι αυτοκράτορες παρομοιάζονταν με τον Δαβίδ και σε μια εκκλησία, όταν υπήρχε η απεικόνισή του, πίσω από την παράσταση εικάζουμε ότι υπήρχε αυτοκρατορική χορηγία.

Τοιχογραφία Αγίου Αντωνίου

Η τοιχογραφία του **Αγίου Αντωνίου** αποτελεί σπάνια περίπτωση όπου απεικονίζεται ως ερημίτης. Ονομάζεται σαλός, δηλαδή τρελός για την αγάπη του Χριστού. Από το 1340 και μετά απεικονίζεται ως μοναχός με στολή ιερέα . Η τοιχογραφία αυτή είναι μετά το 1340 και αποδεικνύει ότι ο Άγιος Αντώνιος έχει καθιερωθεί ως Άγιος τους, αφού ο ίδιος έζησε το 1000.

Τοιχογραφία του Χριστού Χαλκίτη

Η τοιχογραφία αυτή ονομάστηκε έτσι, γιατί κοσμούσε την Χάλκη Πύλη της Κωνσταντινούπολης.

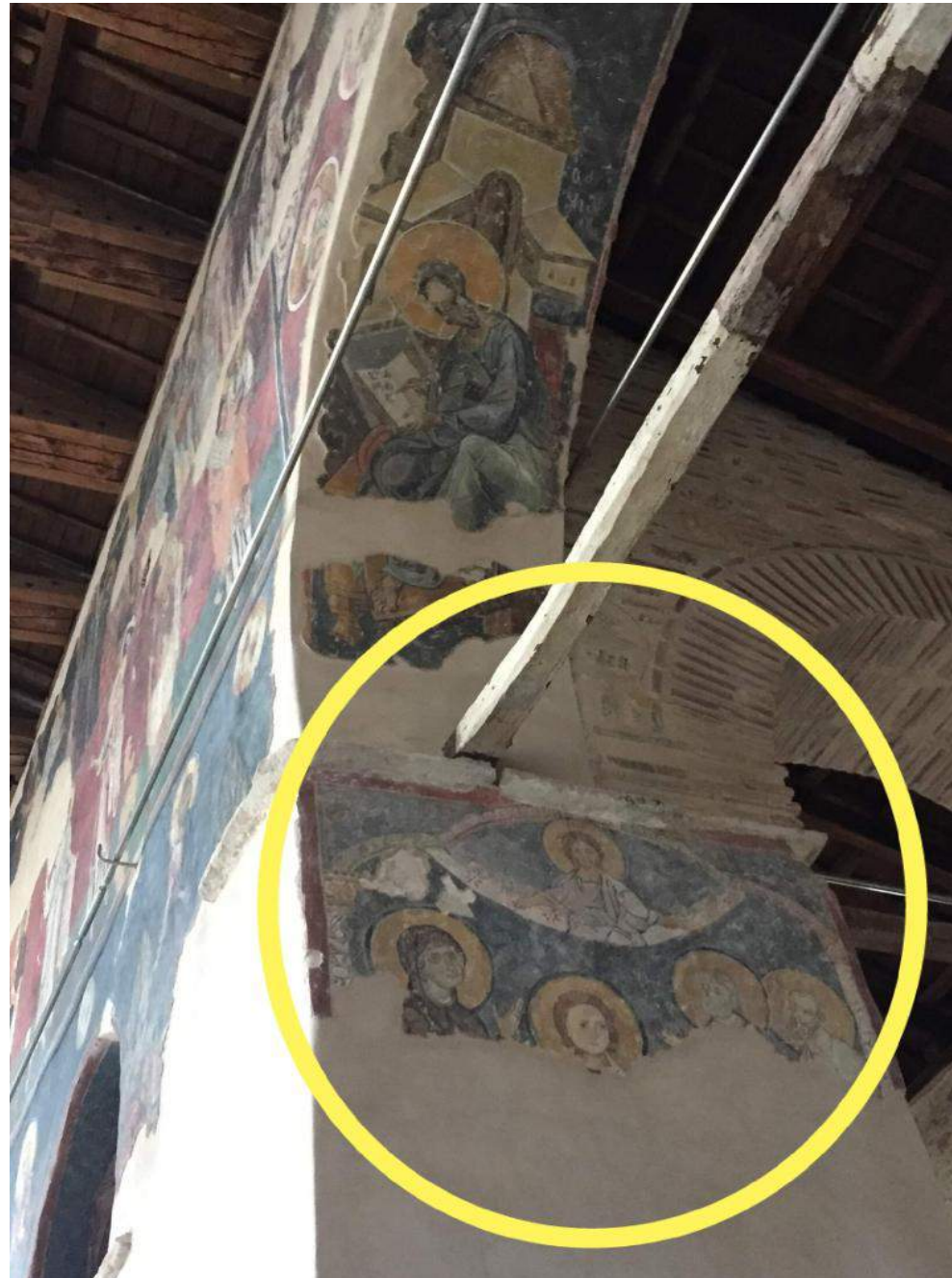
Τοιχογραφία Πέτρου και Παύλου

Απέναντι από την τοιχογραφία του Χριστού Χαλκίτη υπάρχει η τοιχογραφία του Πέτρου και του Παύλου (στην εικόνα παίρνουν μέρος και άλλα πρόσωπα). Δεν είναι τυχαία πρόσωπα καθώς, ο Παύλος είχε επισκεφτεί την πόλη (βήμα Απόστολου Παύλου) και ο Πέτρος ήταν επίσκοπος στην Ρώμη.

Τοιχογραφία Πέτρου και Παύλου

Τα άλλα δύο πρόσωπα που απεικονίζονται είναι τοπικοί Άγιοι της Βέροιας. Η γυναικεία μορφή είναι η Άγια Ιερουσαλήμ, πολιούχος προστάτης της Βέροιας στα παλαιοχριστιανικά χρόνια, ενώ το αγόρι δίπλα είναι ο μεγαλύτερος γιος της, οι οποίοι είναι τοπικοί Άγιοι της Βέροιας μέχρι το 1000. Κανονικά θα έπρεπε να απεικονίζονται και άλλα δύο πρόσωπα (τα αδέλφια του αγοριού) τα οποία όμως δεν φαίνονται λόγω του ύψους τους και της καταστροφής που υπέστη η εικόνα.

Αγία Τράπεζα

Ακόμη ένα στοιχείο που μαρτυρεί ότι ο Πέτρος και ο Παύλος τιμούνται σε αυτήν την εκκλησία βρίσκεται στην τοιχογραφία πάνω από το ιερό. Όλοι οι υπόλοιποι απόστολοι απεικονίζονται μέσα σε ένα χρυσαφί φόντο, έκτος από αυτούς τους δύο οι οποίοι εξέχουν και βρίσκονται σε κόκκινο φόντο.

Από πάνω υπάρχει η παράσταση του Ευαγγελισμού και στο πλάι, δεξιά και αριστερά απεικονίζονται οι 12 δεσποτικές γιορτές.

Παρόλα αυτά, αυτό που κεντρίζει το ενδιαφέρον είναι οι **ανάποδες θέσεις που είχαν η Παναγία και ο Χριστός στο τέμπλο** (ο Χριστός βρίσκονταν από τα αριστερά και αντίστοιχα η Παναγία από τα δεξιά). Βέβαια, αυτό σήμερα έχει αντικατασταθεί και οι εικόνες έχουν τοποθετηθεί με τη σειρά που τις βλέπουμε εμείς σήμερα. Τέλος, όταν οι ζωγράφοι θέλουν να δείξουν σεβασμό απέναντι σε μια μορφή, στις παραστάσεις δεν αφήνουν τα χέρια των ανθρώπων να φαίνονται και γι' αυτό τα καλύπτουν με τα μανίκια των ρούχων τους.

Κίονες

Στο μνημείο αυτό σώζονται **δύο αρχαίοι κίονες** που έχουν πάνω τους απελευθερωμένες επιγραφές δούλων από τα μέσα του 3^{ου} αι. Όταν απελευθέρωναν τους δούλους τους αφιέρωναν στους θεούς. Συγκεκριμένα, σε έναν απ' αυτούς τους κίονες (οι οποίοι ήταν κολόνες από ένα δημόσιο μέρος της πόλης) αναγράφεται το όνομα του δούλου που απελευθερώθηκε, Κοπρύλος και αφιερώθηκε στον θεό Διόνυσο.

Τους κίονες τους χρησιμοποιούσαν **ως υλικά δεύτερης χρήσης**, όπως και πολλά άλλα γλυπτά από αρχαίους ναούς και αρχαίες εκκλησίες. Η Βέροια είναι πολύ τυχερή που έχει αυτό το μνημείο γιατί, οι κίονες συνήθως κόβονταν, τεμαχίζονταν, γίνονταν ασβέστης και διαλύονταν. Έτσι, έχοντας στα χέρια μας αυτούς τους κίονες μπορούμε να αντλήσουμε πληροφορίες όχι μόνο για την βυζαντινή περίοδο αλλά και για αρχαιότερες.

*Ιδιαίτερες ευχαριστίες στις καθηγήτριές μας
Σαρηγιαννίδου Ελισάβετ και Βασιλειάδου Σουσάνα!*

